

Panel Ymgynghorol yr Iaith Gymraeg

Welsh Language Advisory Panel

1 o'r gloch Dydd Gwener, 18 Mawrth 2016
Ystafell Bwyllgor yr Uned Gwasanaethau Democrataidd,
Neuadd y Sir, Caerfyrddin

COFNODION A PHWYNTIAU GWEITHREDU

Yn bresennol:

Enw:		Grŵp / Swydd:
Cyng. Mair Stephens	MS	Aelod Bwrdd Gweithredol (Cadeirydd)
Cyng. Cefin Campbell	CC	Plaid Cymru (Is-gadeirydd)
Cyng. Ryan Bartlett	RT	Llafur
Cyng. Deryk Cundy	DC	Llafur
Cyng. Peter Hughes Griffiths	PHG	Plaid Cymru
Cyng. Gwyn Hopkins	GH	Plaid Cymru
Cyng. Joseph Davies	JD	Annibynnol
Swyddogion		
Gwyneth Ayers	GA	Rheolwr Polisi a Phartneriaeth
Llinos Evans	LIE	Swyddog Polisi a Phartneriaeth
Myfanwy Jones	MJ	Swyddog Polisi'r Iaith Gymraeg
Bethan James	BJ	Swyddog Datblygu'r Iaith Gymraeg
Jamie Davies	JD	Prentis Modern

Rhif eitem	Testun a phwyntiau gweithredu:	Yn gyfrifol:
1.	<p>Croeso ac Ymddiheuriadau</p> <p>Croesawyd pawb i'r cyfarfod gan y Cynghorydd Mair Stephens ac yn arbennig i Jamie Davies, prentis oedd yno i gysgod i'r Cyng. Mair.</p> <p>Derbyniwyd ymddiheuriadau oddi wrth y Cynghorydd Calum Higgins, Cynghorydd Hugh Richards, Cynghorydd Edward Thomas a Wendy Walters.</p>	
2.	<p>Cofnodion y cyfarfod diwethaf</p> <p>Derbyniwyd y cofnodion fel cofnod cywir o'r cyfarfod.</p> <p>Gofynnwyd a oedd unrhyw gynnydd wedi bod o ran gweithio gyda Chynghorau Lleol o ran y TAN 20. Nodwyd mai awgrym oedd hwn i roi yn yr ymateb i'r</p>	

	<p>ymgyngoriad.</p> <p>Gofynnwyd am wybodaeth o ran y cyfarfod a gynhaliwyd rhwng y Cyngorwyr â chyfrifoldeb am yr iaith Gymraeg a Meri Huws a drefnwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Roedd cwpwl o brif themâu yn codi yn ystod y diwrnod; sef yr amserlen, systemau Technoleg Gwybodaeth a'r gefnogaeth yr oedd Bwrdd yr iaith Gymraeg yn arfer darparu i sefydliadau. Mae'r Llywodraeth yn ystyried hyn.</p> <p>Nodwyd bod y Cyngor wedi derbyn llythyr oddi wrth y Comisiynydd i ddweud bod cais y Cyngor i herio'r Safonau yn ddilys. Ymddengys fod yna fwy o gamau i'r broses fodd bynnag ac nid oes penderfyniad terfynol wedi cael ei wneud am yr apêl eto.</p>	
<p>3.</p>	<p>Strategaeth Hybu</p> <p>Eglurodd MJ bod angen i'r Cyngor baratoi Strategaeth Hybu er mwyn cydymffurfio â Safon 145 a Safon 146.</p> <p>Cefndir: Cafwyd cais gan y Fforwm Sirol am dafluniad 5 mlynedd o argymhellion y Panel fel sylfaen i'r Strategaeth Hybu, a chytunwyd yng nghyfarfod diwethaf y Panel i ddefnyddio cynlluniau gwaith y cyrff datblygu iaith yn y sir fel sail. Cyflwynodd MJ ddogfen drafod oedd yn ymdrech i grynhoi ymdrechion presennol y Cyngor a'r partneriaid, i adnabod bylchau ac i osod cyfeiriad unedig ar gyfer Strategaeth Hybu.</p> <p>Crynodeb:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Crynodeb o'r sefyllfa ar hyn o bryd, y gwaith a wnaed ac a wneir. 2) Sail ystadegol sy'n cynnwys dadansoddiad ystadegau 'Yr iaith Gymraeg yn Sir Gâr' ac adroddiad Gweithgor y Cyfrifiad 'Y Gymraeg yn Sir Gar' 3) Amcanion: <ol style="list-style-type: none"> i. Cynyddu niferoedd sy'n caffael sgiliau sylfaenol yn y Gymraeg; ii. Cynyddu niferoedd sy'n caffael sgiliau pellach a magu hyder; iii. Cynyddu defnydd y Gymraeg (ac felly rhuglder a hyder ieithyddol) yn gymunedol, yn y gweithle, o amgylch yr ysgol, mewn gwyliau, mewn busnesau, wrth ddefnyddio gwasanaethau cyhoeddus; iv. Cynyddu niferoedd sy'n medru'r Gymraeg a chynyddu defnydd y Gymraeg mewn ardaloedd daearyddol penodol o fewn y sir, naill ai am eu bod yn cynnig potensial i ddatblygu neu yn achosi pryder yn ieithyddol. 4) Sgerbwd o dabl o weithgaredd datblygu iaith bresennol y sir gan y Cyngor a'i phartneriaid. 5) Nodiadau ar fyrdd o fesur effaith sef: <ul style="list-style-type: none"> - Niferoedd yn cymryd rhan yn y gweithgaredd uchod, fesul ardal 	

- ddaearyddol a fesul cymuned o ddiddordeb (maes),
- Faint o siaradwyr Cymraeg fesul ardal o'r Adroddiad 'Cyfrifiad 2011: y Gymraeg yn Sir Gaerfyrddin'
  - Cyfrifiad 2021
  - Ystadegau'r bwllch llafar-llythrennedd o'r Adroddiad 'Cyfrifiad 2011: y Gymraeg yn Sir Gaerfyrddin'
  - Faint o ddefnydd a rhuglder o'r 'Arolwg Defnydd', fesul pa mor dda, pa mor aml, ble a gyda phwy,
  - Niferoedd addysg: caffael sgiliau – addysg Gymraeg yn y cyfnod Sylfaen,
  - Niferoedd addysg: trosglwyddo o'r cynradd i'r uwchradd
  - Niferoedd addysg: rhwng cyfnodau allweddol
  - Ymchwil newydd i fesur effaith prosiectau penodol (fel y prosiect daearyddol o'r Fforwm Sirol)
  - Arolwg Cenedlaethol Cymru (am gymhariaeth flynyddol).

Sylwadau: Cyfeiriwyd at y ffaith bod angen mesur ble ry'n ni nawr a bod angen i hwnnw fod yn gywir.

Codwyd pryderon am fwriad y Comisiynydd yn rhoi'r holl gyfrifoldeb ar y Cyngor Sir am iechyd yr iaith yn y sir. Awgrymodd MJ mai gosod y ddyletswydd ar y cyngor i arwain, gosod cyfeiriad a hwyluso y mae Safon 145 yn ei wneud a'i fod yn bwysig i sicrhau fod y Strategaeth yn gosod targedau realistig er mwyn sicrhau nad ydy'r Cyngor yn rhwym o 'fethu' lle bo canrannau siaradwyr Cymraeg yn y sir dan sylw.

Cafwyd sylw bod y drafft hwn yn sylfaen gref i weithio arni.

Nododd MS fod angen i'r Strategaeth Hybu gynnwys cyrff cyhoeddus eraill o fewn y sir gan gynnwys sefydliadau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (Public Services Board).

Cyfeiriwyd bod angen nodi canolfan 'Y Lle' yn ogystal â'r Atom.

Awgrymwyd bod angen pwysleisio mwy ar y sail sydd yn bodoli yn barod o ganlyniad i waith Gweithgor y Cyfrifiad a'r argymhellion o 'Y Gymraeg yn Sir Gâr'.

Cytunwyd ar y pedwar amcan ond nodwyd bod cynllunwyr iaith yn cydnabod bod trosglwyddiad iaith yn y cartref ac addysg mewn ysgolion yn hollbwysig.

Awgrymwyd nad oes digon o gydgyllunio rhwng y mudiadau iaith a bod angen mwy o waith cydlynu gyda ffocws ar ein blaenoriaethau yn yr ardaloedd sydd wedi cael eu penderfynu.

Cytunwyd y dylid ychwanegu pumed amcan, sef 'Marchnata a hyrwyddo'r iaith Gymraeg'. Byddai'r amcan yn cynnwys hyrwyddo addysg ddwyieithog ac yn annog mewnfudwyr i ddysgu'r Gymraeg. Cyfeiriwyd hefyd at y Siartr iaith fel cynllun i hybu mwy o ddefnydd o'r Gymraeg ymhlith plant oed cynradd.

Nodwyd bod hi'n anodd cynnwys pawb wrth restru mudiadau gan gynnwys

	<p>Eisteddfodau, Cylchoedd Cinio, Sefydliad y Merched ac ati.</p> <p>Awgrymwyd y dylid cyfeirio at y cyd-destun cenedlaethol a 'Bwrw Mlaen' yn benodol.</p> <p>Dylid cynnwys Cylchoedd Meithrin a'r Meithrinfeydd preifat.</p> <p>Eglurwyd y byddai modd i sefydliadau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Fforwm Sirol i gyfrannu at ddarparu gwybodaeth i'r tablau, gan gynnwys prosiectau lleol.</p> <p>Awgrymwyd cynnwys mwy o gyfeiriad at 'Yr Egin' yn y Strategaeth.</p> <p>Yn dilyn ymholiad eglurwyd bod y Mentrau wedi dewis yr ardaloedd daearyddol blaenoriaeth yn ôl ystadegau'r Cyfrifiad.</p> <p>Cyfeiriwyd at ddiffyg darpariaeth ar gyfer gweithgaredd ar ôl ysgol cyfrwng Cymraeg mewn rhannau o'r sir.</p> <p>Soniwyd mai efallai targed 5 mlynedd y Strategaeth byddai lleihau'r dirywiad yn hytrach na chynyddu niferoedd o siaradwyr Cymraeg.</p> <p>Awgrymwyd cyfeirio at declyn 'Gweithredu'n Lleol' fel cyfraniad posib i fesur hyfywedd iaith.</p> <p>Cytunwyd hefyd i gyfeirio at y Cynllun Datblygu Lleol.</p>	
4.	<p>Polisi defnydd mewnol</p> <p>Nodwyd bod y Fforwm Staff wedi trafod y polisi mewnol a'u bod wedi awgrymu y dylid nodi egwyddorion y Cyngor a nodi cyfeiriad a disgwyliadau'r Cyngor.</p> <p>Nodwyd y bydd y tîm polisi yn gweithio ar bolisi cychwynnol a byddwn ni'n adeiladu arno dros amser.</p> <p>Cytunwyd i drafod y polisi yng nghyfarfod nesaf y Panel.</p>	Tîm Polisi
5.	<p>Unrhyw fater arall</p> <p>Bydd yr awdit Sgiliau Iaith yn cael ei gylchredeg wythnos nesaf.</p> <p>Codwyd bod angen trafod amserlen i gynllun gweithredu argymhellion Gweithgor y Cyfrifiad. Gellid mynd dros yr amserlen yn y cyfarfod nesaf.</p>	Tîm Polisi
6.	<p>Dyddiad y cyfarfod nesaf</p> <p>Cytunwyd i anfon dyddiad y cyfarfod nesaf at aelodau'r Panel cyn gynted â phosib.</p>	Tîm Polisi